

Maktabgacha va maktab ta'limi tizimida o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish ishlari muammo va yechimlari

Oyshaxon Jabbarova

Namangan viloyat Namangan tuman

MMTB qarashli 12-sonli maktab psixologi

Annotatsiya: Yurtimizda amalga oshirilayotgan ta'lim siyosatining muhim maqsadlaridan biri yosh avlodni har tomonlama barkamol insonlar qilib tarbiyalashdir.

Albatta barkamol inson deganda ma'naviy jihatdan yetuk, o'z vatanining tarixi, buguni va kelajagi uchun qayg'uradigan, shuningdek jamiyatning iqtisodiy taraqqiyotiga o'z hissasini qo'shish ishtiyoqida yonib yashaydigan shaxsni tushunish bugungi kun talabiga mos keladi. Aytish mumkinki, barkamol insonning shakllanishi uning munosib kasbni egallashi jamiyat taraqqiyoti uchun o'z xissasini qo'shib yashashi va shu orqali jamiyatda o'zligini ya'ni shaxs sifatida kamol topishi tushuniladi. Komillikning asosiy belgilaridan biri kasbiy shakllanishdir. Kasbiy shakllanish bu cheksiz, murakkab, orqaga qaytarilmaydigan muhim jarayon bo'lib, undan inson o'z manfaatlari yo'lida foydalanishi bugungi kunning eng dolzarb muommolaridan biridir. Har bir shaxs voyaga yetar ekan uning oldida ulkan bir mas'uliyatli, g'oyat muhim bir vazifa turadi. Bu kelajakda kim bo'lsam ekan? yohud qaysi kasb egasi bo'lsam ekan? kabi jumboqli savollar turadi. Kasb tanlash bir qaraganda oddiy masala bo'lib ko'inishi mumkin. Aslida bu jarayon insonning butun bir hayotida muhim o'rin tutuvchi omildir. Maktab yoshidagi o'quvchilarni deyarli bir savol doim o'ylantiradi. "Kelajakda kim bo'lsam ekan?" O'quvchilar kasb tanlash chog'ida ko'plab qiyinchiliklarga duch kelishadi. Ushbu qiyinchiliklarni yengib o'tishida ularga tajribali shaxslar: ularning ustozlari, maktab pedagog psixologi, ota-onasi yoki

yaqin tajribali shaxslar yordam bera oladilar. Shu o'rinda aytib o'tish joizki kasb tanlashda kerakli maslahat va tavsiyalarni eng to'g'risini maktab psixologi berishi mumkin. Chunki u o'quvchilarni qiziqish va qobiliyatlarini psixologik jixatdan tahlil qiladi va ularning layoqat va qobiliyatlarini oldindan psixologik jixatdan hisobga oladi.

Shu o'rinda ota-onalar ham farzandining taqdiriga mas'uliyat bilan yondoshmog'i zarur. Albatta ota-onalar farzandlarini kelajakda yuqori cho'qqilarni zabt etishini, ulkan zafarlarga erishishini, o'zidan yaxshi nom qoldirishini, o'zi ko'rmagan yaxshi kunlarni farzandi ko'rishini hojlashadi. Lekin, aynan farzandingiz kasb tanlayotganda quyidagi maslahatlarimizga ham amal qilsangiz yaxshi natijalarga erishishingiz aniq.

- Ota-onalar odatda farzandi kasb tanlayotganda o'z nuqtai nazarini ustun qo'yadilar. Bu esa bevosita farzandingizda norozilik hissini keltirib chiqaradi. O'quvchilar doim o'zlari qiziqqan soha vakili bo'lishni xohlashadi. Va bunga astoydil intilishadi. Qadrli ota-onalar farzandingizga maslahat berayotganingizda uning qiziqish, qobiliyat va layoqatlarini e'tibordan chetda qoldirmang.

- Biz global zamonda yashayapmiz. Avvallari insonlar bitta kasb orqasidan yaxshi hayot kechirishgan bo'lsa Hozirgi davrda bir nechta kasb egasi bo'lmasdan yohud 3-5-yilda yangi malaka va bilim ko'nikmalar egallamasdan turib o'z tanlagan kasbining mohir ustasi bo'lib yetishishi qiyin.

- Farzandlarga o'zingizning yoki boshqa bir nufuzli insonlarning hayoti, uning mashaqqatlarni yenga olishi, tajribalari haqida ko'plab so'zlab bering. Tajribalaringizni farzandingiz bilan bo'lishing zero sizning tajribangiz farzandingiz uchun muhim ahamiyatga ega.

- Ota-onalarning egallagan kasblari farzandlar kasb tanlashi uchun misol tariqasida xizmat qilishi mumkin, har bir avlod o'zining mustaqil yo'li bo'lishi muhimligini unutmang. Farzandingiz o'z yo'lini to'g'ri tanlashiga ko'maklashing.

- Bugungi kunda o'quvchi yoshlar kasb tanlashida faqatgina moddiy boylikni asos qilib olishmoqda qaysi kasbning maoshi ko'p bo'lsa shu sohaga talab oshmoqda Moddiylikka

asoslangan hayot tarzi bir kun darz ketadi. Shuni unutmanki bu dunyoda inson ma'naviy jonzoddir. Ma'naviy muhit yaxshi bo'lgandagina ma'naviy qiyofasi to'g'ri shakllanadi.

- qadrli ota-onalar farzandingiz kasb tanlashida kasbning obro'si, nufuziga, maoshiga e'tibor qaratmang, unutmang soha insonni rivojlantirmaydi, inson sohani rivojlantiradi, faqat u to'g'ri tanlangan soha bo'lsa bas.

Farzandlarimizni to'g'ri kasb tanlashlari o'zlarining qalb kasbini topishlari va qalb kasbi orqali o'zini yanada rivojlantirishlari lozim, inson o'zining individual psixologik xususiyatlaridan kelib chiqib kasbini topsa bu kasbning haqiqiy yutuk ustasi mutahasisi bo'lib yetishadi, bu uchun bolalarni yoshligidanoq qobilyatiga qarab yo'naltirish lozim bu qobilyatni aniqlash va ro'yobga chiqarish ota-onalar va maktab psixologlari zimmasiga kelib tushadi. Bu vaziyatda maktab psixologi o'quvchilarda kasbiy moyillik metodikalaridan foydalanib aniqlab oladi, so'ng o'quvchining kasb –hunarga qiziqadigan o'quvchilarni 1-guruhga fan va ta'limga qiziqishi bor o'quvchilarni 2-guruxga ajratib taqsimlab oladi. Fan va ta'limga qiziqishi yuqori o'quvchilarni fan o'qituvchilariga biriktirib ta'lim beriladi. 1-guruh ya'ni kasb-hunarga moyilligi yuqori o'quvchilarni shu yaqin hududdagi Kasb o'rgatish mazakazlariga ustoz-shogirt ananasi usulida ularni kasb–hunarga o'rgatish ishlarini yo'lga qo'yilsa kasb samaradorligi yanada oshadi.

Ta'kidlab o'tganimdek uzoqni ko'zlab yaratilgan zaminlar umriboqiy zaminlardir. Bizni ham kasbni to'g'ri tanlashimiz hayotimizning umriboqiy zaminlarini yaratishimizga hizmat qiladi.